

ZÁRÓJELENTÉS – SZAKMAI BESZÁMOLÓ

I.

RÉSZJELENTÉS A 2010. JÚLIUS 1. ÉS 2011. DECEMBER 31. KÖZÖTTI IDŐSZAKRÓL

Mivel az előző részjelentésekben 2010. június 30-ig számoltunk be a csoport munkájáról, az alábbiakban röviden összefoglaljuk a 2010. július 1. és 2011. december 31. közötti időszak tevékenységét (s ezekre a zárójelentésben már nem térünk ki).

I.1. Kutatóutak, kutatások

Pintér Márta Zsuzsanna Párizsban, Czibula Katalin Bécsben dolgozott, könyvtárban, levéltárban, illetve kollégákkal konzultált. Kilián István több alkalommal járt Székesfehérváron, ahol a levéltárban kutatott.

Kilián István 2011 szeptembere óta az MTA Mikrofilmtárában dolgozza fel az 1602-1773 közötti jezsuita háztörténetek színi-történeti dokumentumait: a még nem teljesen befejezett adatfeldolgozás eredményeként Staud Géza 3+1 kötetes adattárát egy új kötetnyi adattal kell kiegészíteni. Az új adattár megjelentetésére kevés az esély, keressük a digitális megjelentetés és hozzáférés lehetőségeit.

I.2. Konferencia-előadások 2010. július 1. és 2011. december 31. között

1-4. 2010. szept. 20, Budapest, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet: *Barokk pompa a színpadon*:

CZIBULA Katalin: *Színpad és képzőművészet: a díszlettervek ikonográfiájához*

DEMETER Júlia: *Rendetlenség a 17-18. század rendezett színpadán: nők, szexualitás, család*

KILIÁN István: *Színpad, színház, díszlet, jelmez a XVII-XVIII. századi iskolákban*

PINTÉR Márta: *A történelem mint valóság és mint allegória – hermeneutika a barokk színpadon*

5. 2010. szept. 30--okt. 1, Svaty (Szlovákia), *Die Piaristen und Schulesen Wissenschaft, Kunst in Mitteleuropa im 17-19. Jahrhundert*: KILIÁN István: *Theatertechnik der Piaristen im 17-18. Jahrhundert*

6. 2010. dec. 3, Veszprém (Pannon Egyetem MFTK), *Társadalmak, nyelvek, civilizációk*: PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Magyar passió Trianon után*

7. 2011. május 6, Balatonfüred, Jókai napok: DEMETER Júlia: *Magasabb szempont vagy társalkodás?(A színház funkciója a reformkorban)*

8-11. 2011. május 25–28, Miskolc, *Filológia és textológia a régi magyar irodalomban (REBAKUCS)*: Az *RMDE 18. századi sorozata és egyéb kiadások régi magyar drámaszövegekből*:

DEMETER Júlia: *A kutatócsoport tevékenysége és helye a diszciplínában*

CZIBULA Katalin: *Színjátszás, iskolai színjátszás a 18. század második felében*

PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A magyar drámakánon textológiai kérdései*

12-13. 2011. október 21, Veszprém (Pannon Egyetem MFTK): „Édes érzékenység” – az Ányos Pál-filológia legújabb kérdései:

DEMETER Júlia: *Ányos Pál és a magyar játékszín*

PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Ányos Pál korabeli recepciójához – Egy szomorújáték Ányos szövegeivel*

II.

ZÁRÓJELENTÉS A 2007-2011 KÖZÖTT VÉGZETT MUNKÁRÓL

A projekt félévvel történő meghosszabbításának engedélyezését kértük és kaptuk, ezért 2011 nyara helyett 2011. december 31-ével zártunk.

II.1. Staud Géza, Varga Imre és Kilián István 1979-ben indították el az RMDE új sorozatát és a régi magyar színház kutatását. A 30. évfordulót 2009. december 10-én ünnepeltük, az MTA Irodalomtudományi Intézet szervezésében az Illyés Archívumban, ahol bemutattuk a csoport 37 kiadványát: a 7 adattárat, 13 szövegkiadást, az akkor még csak 17 egyéb kötetet (tanulmánykötet, bibliográfia).

II.2. Kutatóutak és szövegek, adatok feltárása:

A részjelentésekben leírt kutatóutak során mintegy 20-30 új, teljes drámaszöveget találtunk. (A számot a variánsok léte, az összevetés más szövegekkel, az időbeli határok kérdése, stb. teszi bizonytalanná; ha nem csak iskolai színházterületeken gondolkozunk, továbbá ha – szerintünk helyesen – az 1810-es évekig kiterjesztjük figyelmünket, akkor mintegy 41 drámáról beszélhetünk.) Nem remélt, igen nagyszámú új adatot gyűjtöttünk, főleg Kilián István *Historia Domus*okat feldolgozó aprólékos munkája révén.

II.3. Nemzetközi kapcsolatok, konferenciák:

Demeter Júliát tagjává választotta a Société Internationale d'Histoire Comparée du Théâtre, de l'Opera et du Ballet tudományos bizottsága. (E bizottságnak ugyancsak tagja lett a romániai színház történetét képviselő Egyed Emese, a velünk szorosan együttműködő kolozsvári kutatócsoport vezetője.)

A nemzetközi kapcsolat részben a határon túli magyar egyetemekkel, kutató helyekkel való együttműködést jelenti. Velük természetesen magyarul tartjuk a kapcsolatot, s a legtöbbször magyar nyelven adunk elő rendezvényeiken. Ők is nyitottak azonban, s újabban többnyelvű konferenciákat, workshopokat tartanak; dráma- és színház történeti szakmai kapcsolataik kiépítéséhez csoportunk nagy mértékben hozzájárult: így sikerült Kolozsvárra, Nagyváradra hívni Jean-Marie Valentint, Marketa Klosovát, Andrzej Dabrowskát, Irena Kadulskát, stb. Szlovákiai kollégáinkkal inkább idegen nyelven érintkezünk, őket főleg a zenetörténet, valamint a piarista dráma kutatása érdekli. A nyitrai egyetem magyar tagozatával újabban építettünk ki nagyon jó kapcsolatot: a 2012 szeptemberi nemzetközi konferenciánk rendezését ők vállalták. (E konferencia előkészítése érdekében többször tárgyaltunk a nyitraiakkal, részint ott, részint Budapesten.)

A nem-magyar kutatókkal továbbra is állandó szakmai kapcsolatban vagyunk.

A 2007-2011 közötti időben csoportunk tagjai összesen 41 előadást tartottak fontosabb konferenciákon (ebből 16 hangzott el külföldön és 8 idegen nyelven; a részjelentések valamennyit felsorolják.). Készülünk a Société Internationale d'Histoire Comparée du Théâtre, de l'Opera et du Ballet 2012 őszi tartandó nagy, versailles-i konferenciájára.

II.4. A feltárt anyag hazai és nemzetközi kultúratörténeti kontextusba illesztése:

Az új szövegek és adatok feldolgozását mindenkor az európai kultúratörténeti kontextusba illesztés szándékával végeztük. Ezért jártunk nagy könyvtárakban és levéltárakban, felhasználva a nemzetközi szakmai kapcsolatainkat. A feldolgozásban a kultúratörténeti kontextust több okból is hangsúlyozzuk: figyelembe vesszük és lehetőség szerint együtt kezeljük a szövegek irodalom- és drámatörténet, színháztörténeti összefüggéseit. Mindezek alapján szükségesnek látszik a magyar drámai és színházi kánon módosítása, vagyis a magyar hivatásos színjátszás közvetlen előzményeinek tényszerű tárgyalása, a valóságos folyamatok és benne az iskolai színház szerepének megértése. Az iskolai korpusz ugyanis szoros műfaji, tematikai, szemléleti kapcsolatban állt a hivatásos színház drámáival, ugyanúgy, mint a szcenikai és rendezői hagyomány – szerves folyamatként, az 1760-as évektől egészen az 1810-es évekig. A kánonba emeléshez kellő mennyiségű bizonyító anyag áll rendelkezésünkre.

II.5. Publikációk:

Csoportunknak a 2007-2011 között megjelent (s a közleményjegyzékben feltüntetett) több mint félszáz publikációjából csak az önálló köteteket emeljük itt ki:

A XVII-XVIII. századi magyarországi iskolai színjátszás bibliográfiája (1998-2009), szerk. SZEDMÁK Andrea, Budapest, Protea Kulturális Egyesület, 2009. (80 p.)

Sorozatszerkesztés, szerkesztés: 3 db.

A régi magyar színház sorozat 3-4-5. kötete (sorozatszerk. DEMETER Júlia, KILIÁN István):

1. *Színházvilág – Világszínház (A régi magyar színház 3.)*, szerk. CZIBULA Katalin, Budapest, Ráció Kiadó, 2008. (311 p.)
2. *Dráma – múlt. Színház – jelen. Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből (A régi magyar színház 4.)*, szerk. CZIBULA Katalin, EMÖDI András, JÁNOS-SZATMÁRI Szabolcs, Nagyvárad – Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület – Partium Kiadó, 2009. (440 p.)
3. *Drámaszövegek metamorfozisa. Kontaktustörténetek. Metmorphosis of the (Drama) Texts. Stories of Relation (A régi magyar színház 5.)*, szerk. EGYED Emese, BARTHA Katalin Ágnes, TAR Gabriella Nóra, Kolozsvár, 2011. (356 p.)

Drámaszövegek kritikai kiadásai: 3 db.

1. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna [szerk, s.a.r.], *Piarista iskoladrámák II.* (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. Század 5/2.), Budapest, Argumentum – Akadémiai, 2007.
2. DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna [szerk, s.a.r.], *Ferences iskoladrámák I.* (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. Század 6/1.), Budapest, Argumentum – Akadémiai, 2009. (940 p.) (Lektorálta Czibula Katalin.) – **PUB-F** támogatással
3. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia [szerk, s.a.r.], *Külföldi Játzószín. Kazinczy Ferenc művei.* (Kritikai kiadás), Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2009. (411 p.) **PUB-F** támogatással

II.6. Kiadatlan kutatási eredmények:

Igen sok anyagot gyűjtöttünk, rendszereztünk, kiadásra kész állapotra hoztunk. Jelen körülmények között kevés esélyét látjuk a nyomtatott megjelentetésnek, e kiadványok előállítása nem olcsó, s a kiadók nem vállalkoznak rá. Ezért minden esetben keressük a digitális megjelentetés és hozzáférés lehetőségeit.

Az alábbiakban 3 típusú, kiadásra előkészített kötetről számolunk be:

A. Új jezsuita adattár, s.a.r. KILIÁN István. L. az I.1. pontot! Keressük a lehetőségeket.

B. *Betlehemes játékok (11-18. század)*, s.a.r., szerk., ford. KILIÁN István. Latin, magyar (és 1 szlovák) nyelvű betlehemesek egyedülálló gyűjteménye. A sajtó alá rendezés jó ideje teljesen kész, a most záruló pályázati támogatás segítségével pedig a darabokban előforduló valamennyi ének kottájának nyomdakész (grafikai) megjelenítése is elkészült. A kötetet Barna Gábor szerkesztő (Szegedi Egyetem) jelentetné meg, ha tudna pénzt szerezni – keresi, keressük a lehetőségeket.

C. *A Régi Magyar Drámai Emlékek* további kötetei:

Ferences iskoladrámák (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. Század 6/2-3-4-5-6.). A második kötet készen áll, a továbbiakhoz is vannak sajtó alá rendezett szövegek. Ez a legjelentősebb, egyben a leginkább időigényes munka, amelyhez további csíksomlyói (és környékbeli) utakra, valamint nemzetközi összehasonlító kutatásra van szükség.

D. *Pótkötetek* (RMDE 7.). Az elmúlt évtizedben talált drámaszövegekről évekkel ezelőtt leválasztottuk a (2. pontban ismertetett) betlehemes játékokat, de még így is több mint 2 kötetnyi szöveg maradt. 2 kötet áll készen, az egyik már lektorált állapotban (Nagy Szilvia), a másik lektorálásával várunk.

Az RMDE kötetek esetében különösen hasznos lenne a digitális megjelenítés, mert könnyen megjeleníthetnénk a változtatásokat, a kiegészítéseket, a variánsokat, a szövegegyezéseket, keresztreferenciákkal segítenénk az összevetést, stb.

II.7. Utánpótlás-képzés, iskolaépítés

Az elmúlt pályázati időszakban 2 fiatal kutatónk (valamikor tanítványunk) is PhD fokozatot szerzett, mindkettő a csíksomlyói passiók témájából írta dolgozatát:

MEDGYESY (Schmikli) Norbert: Pázmány Péter Katolikus Egyetem

NAGY Szilvia: Miskolci Egyetem

II.8. Összegzés:

Az OTKA kutatási támogatása nélkül elképzelhetetlen lett volna a kutatóutak megszervezése, a konferenciákra való részvétel, a szakmai kapcsolatok építése, számos kötet kiadása, a fénymásolatok, CD és DVD változatok egyre költségesebb készítése, készíttetése, az igen drága, de szükséges technikai berendezések beszerzése. Mivel azonban mindez rendelkezésünkre állt, úgy érezzük, igen fontos munkát végeztünk: jelentős kulturális kincset mentettünk meg, s ezzel az óriási anyag- és adatmennyiséggel lényegében átírjuk a magyar 18. század kultúra-, színház- és mentalitástörténetét.

Budapest, 2011. december 31.

Kilián István
témavezető